

Evaluatie Uitvoering Wet Taaleis door IJsselgemeenten

1. Inleiding

Wat houdt de wet Taaleis in?

De Wet Taaleis is 1 januari 2016 in werking getreden. De basis van de 'wet' is het artikel 18b van de Participatiewet. Strekking van de Wet Taaleis is, dat bijstandsgerechtigden die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen zich moeten inspannen om de taal in elk geval op een basisniveau onder de knie te krijgen. Daarnaast kunnen gemeenten van de bijstandsgerechtigden verlangen dat zij actief werken aan hun taalvaardigheid. Zonder Nederlands te begrijpen en te spreken is het immers veel moeilijker om aan het werk te komen en daarmee uit de bijstand te komen.

Ook eenvoudige werkzaamheden vragen vaak een basiskennis van de Nederlandse taal. Voor de arbeidsparticipatie is het daarom van wezenlijk belang dat men zich in voldoende mate kan uitdrukken in de Nederlandse taal (mondeling en schriftelijk). Bovendien draagt kennis van de Nederlandse taal bij aan maatschappelijke participatie.

Op wie is de wet Taaleis van toepassing?

➤ Op iedereen die een bijstandsuitkering aanvraagt (die niet in Nederland is geboren en opgegroeid) De aanvrager van een bijstandsuitkering moet zelf aantonen dat hij/zij de Nederlandse taal beheerst.

Dit kan door het overleggen van de volgende documenten:

- Documenten waaruit blijkt dat acht jaar Nederlandstalig onderwijs is gevolgd;
- Een diploma inburgering;
- Een ander document waaruit blijkt, dat de Nederlandse taal op minimaal referentieniveau 1F (A2) wordt beheerst.

Slaagt de aanvrager daar niet in, dan moet aanvrager een taaltoets afleggen.

➤ Op iedereen met een lopende bijstandsuitkering

De taaleis geldt ook voor het zittend bestand. Bij de gesprekken in het kader van de brede arbeids- en re-integratieverplichtingen wordt ook aandacht besteed aan in welke mate de belanghebbende de Nederlandse taal beheerst. Spreekt iemand niet zo goed Nederlands, dan wordt aan belanghebbende gevraagd één van de hierboven genoemde documenten te overleggen. Kan dat niet, dan wordt er een toets afgenomen om de taalvaardigheid van belanghebbende te onderzoeken (voor zover dat niet eerder al is gebeurd).

Het niet voldoende beheersen van de Nederlandse taal is nadrukkelijk *géén* uitsluitingsgrond of toegangsvoorwaarde voor bijstand. De taaleis is alleen van toepassing, als er recht op bijstand bestaat en heeft in principe betrekking op alle bijstandsgerechtigden. De taaleis legt een inspanningsverplichting (geen resultaatverplichting) op aan belanghebbende. Voldoende is, dat de belanghebbende zich inspant om de Nederlandse taal voldoende machtig te worden. Doel van die inspanningsverplichting is om de volgende vaardigheden in de Nederlandse taal op referentieniveau 1F te verwerven:

- Spreekvaardigheid;
- Luistervaardigheid;
- Gespreksvaardigheid;
- Schrijfvaardigheid;
- Leesvaardigheid.

Is er een relatie tussen de wet Taaleis en Inburgeringsplicht?

Voor personen met een inburgeringsplicht op grond van de Wet inburgering, geldt dat zij al een verplichting hebben om de Nederlandse taal machtig te worden. Op grond van de Wet inburgering heeft een inburgeraar 3 of 5 jaar de tijd om te voldoen aan het in die wet vereiste taalniveau (A2). Een inburgeringsdiploma is voldoende om vrijgesteld te worden van de taaltoets. Een taaltraject in het kader van de Wet inburgering, wordt aangemerkt als 'voldoende inspanning' van de kant van de bijstandsgerechtigde, zoals bedoeld is in de Wet Taaleis. De bijstandsgerechtigde krijgt dus niet met twee verschillende trajecten te maken. Wel dient de gemeente te monitoren in welke mate voortgang wordt gemaakt met het inburgeringstraject.

2. Evaluatie uitvoering van de wet Taaleis tot dusver.

➤ Werkwijze voorafgaand aan de invoering van de Wet Taaleis

Bij de gemeenschappelijke regeling IJsselgemeenten (GR) – maar ook in de individuele gemeenten al voorafgaand aan de vorming van de GR – werd en wordt nog steeds groot belang gehecht aan het spreken en begrijpen van de Nederlandse taal door uitkeringsgerechtigden. In de meeste gevallen is Nederlands niet alleen belangrijk om aan het werk te komen en dit werk te behouden (in een aantal gevallen kan ook volstaan worden met een andere taal), maar het draagt ook bij aan het kunnen deelnemen aan de samenleving. Van oudsher worden dan ook de gelden, die door de gemeenten ontvangen worden op grond van de Wet Educatie en Beroepsopleiding (WEB-gelden), grotendeels besteed aan scholingstrajecten voor inwoners die Nederlands moeten en willen leren. Tot een aantal jaren geleden werden deze taaltrajecten uitsluitend uitgevoerd door de regionale opleidingscentra (ROC's). Nu de gedwongen winkelnering is losgelaten zijn er private instituten die de scholingstrajecten uitvoeren. Om het instroomniveau van de klanten van Sociale Zaken te bepalen en daarmee groepen van gelijk niveau te kunnen vormen, worden de klanten door het scholingsinstituut getoetst. Gebleken is overigens dat deze toets grote overeenkomst vertoont met de toets die voorgeschreven wordt in de Wet Taaleis.

Wanneer iemand bij IJsselgemeenten een aanvraag voor een bijstandsuitkering indient, wordt er op basis van het door het invullen van vragen in een digitaal programma (Competensys) en eventuele aanvullende vragen, een diagnose opgesteld t.a.v. de arbeidsmogelijkheden van de belanghebbende. Bij deze diagnose wordt ook de zogenaamde Taalmeter ingevuld. De taalmeter geeft een indicatie van het taalniveau.

Dus ook voorafgaand aan de invoering van de Wet Taaleis werd al bij iedere klant gekeken naar het taalniveau en wanneer daar aanleiding toe was, afspraken gemaakt over deelname aan taaltrajecten. Deze afspraken worden vervolgens door de casemanager vastgelegd in het 'plan van aanpak'.

Op grond van de Participatiewet heeft een klant arbeids- en re-integratieverplichtingen. Voldoet de klant niet aan deze verplichtingen, dan kan de casemanager overwegen om een verlaging van de uitkering op te leggen.

Voorafgaand aan de invoering van de Wet Taaleis was er dus al de mogelijkheid tot het opleggen van een maatregel, wanneer iemand zijn afspraken uit het plan van aanpak met betrekking tot het volgen van een taaltraject niet nakomt.

➤ Werkwijze vanaf 1-1-2016

Na de invoering van de Wet Taaleis is de werkwijze - zoals hiervoor beschreven – grotendeels ongewijzigd gebleven. De reden hiervan was, dat een deel van de regelgeving van de Wet Taaleis al werd toegepast bij IJsselgemeenten. Zo werd er al een toets afgenomen en werden er al afspraken gemaakt t.a.v. deelname aan taaltrajecten.

Het deel van de Wet Taaleis dat gericht is op de 'harde' benadering van klanten is nog terughoudend toegepast. Omdat de gezinnen, waarbij sprake is van het volgen van taaltrajecten, meestal al kampen met meervoudige problematiek, heeft het opleggen van een langdurige verlaging van de uitkering grote gevolgen voor alle gezinsleden.

In het Besluit Taaltoets Participatiewet is omschreven waaraan de toets en de beoordelaar moeten voldoen. Voor de inkoop van de taaltoets is door IJsselgemeenten aangesloten bij de aanbesteding die de gemeente Rotterdam heeft uitgevoerd. Na het gunnen van de opdracht aan Aob-Compaz kon (vanaf half september 2016) door klanten van Capelle, Krimpen en Zuidplas gebruik gemaakt worden van de toetslocatie en -faciliteiten in Rotterdam.

De mogelijkheid van digitale registratie van gegevens m.b.t. de Taaleis, heeft lang op zich laten wachten. Het digitale programma, waar het grootste deel van de gemeenten in Nederland gebruik van maakt om alles wat met uitkeringsverstrekking en re-integratie op klantniveau te registreren, is pas zeer recentelijk aangepast voor de registratie van alle gegevens die betrekking hebben op de Wet Taaleis.

Vaststelling beleidsregels m.b.t. de toets

Bij een aantal klanten kan sprake zijn van omstandigheden waardoor het afnemen van de toets - zoals genoemd in de wet Taaleis - niet zinvol is en/of niet tot nieuwe inzichten leidt. De keuze om wel of

geen deelname aan de taaltoets op te leggen is dus maatwerk. Eind 2016 hebben de colleges van de aan IJsselgemeenten deelnemende gemeenten beleidsregels vastgesteld, waarin een aantal situaties worden beschreven waarin géén toets wordt afgenomen, al dan niet gevolgd door een ontheffing/vrijstelling om te voldoen aan de Taaleis.

3. *Uitvoering Wet Taaleis in cijfers*

Over de periode halverwege 2016 tot 1 januari 2018 heeft voor 1854 (potentiële) uitkeringsgerechtigden een diagnose plaatsgevonden waarbij ook de taalmeter is ingevuld.

Uit de diagnose zijn de volgende gegevens bekend geworden:

1. 1466 personen voldoen aan de Taaleis. Dat betekent dat er aangetoond kon worden dat er voldoende Nederlandstalig onderwijs is gevolgd of dat de klant beschikte over een inburgeringsdiploma of dat aangetoond kon worden dat het niveau Nederlands voldeed aan het gevraagde niveau 1F in de Wet Taaleis.
2. 21 personen hebben (tijdelijke) ontheffing van deelname aan de taaltoets gekregen omdat zij – meestal vanwege medische redenen – (tijdelijke) ontheffing hebben van de arbeidsverplichtingen.
3. 38 personen hebben op grond van de beleidsregels ontheffing van de Taaleis gekregen omdat in een eerder stadium ontheffing van de inburgeringsplicht is verleend.
4. 257 personen hebben ontheffing gekregen van deelname aan de toets van de Wet Taaleis omdat zij deelnemen aan een inburgeringstraject.
5. 72 voldoen niet aan de Taaleis en zijn aangemeld of moeten aangemeld worden voor deelname aan de taaltoets.

Over de periode van 14 september 2016 tot 12 december 2017 hebben in totaal 58 personen de verplichting opgelegd gekregen om deel te nemen aan de Taaltoets zoals deze is voorgeschreven in de Wet Taaleis. Van deze 58 hebben er 45 personen daadwerkelijk deelgenomen aan de toets bij Aob-Compaz. 13 personen zijn (zonder melding) niet verschenen op het geplande tijdstip, 1 persoon heeft met reden afgebeld. Van 41 personen zijn toetsuitslagen ontvangen, niemand voldeed aan de vereisten van de wet Taaleis. De personen die geen gehoor hebben gegeven aan de eerste oproep zijn opnieuw uitgenodigd en de meesten hiervan hebben alsnog deelgenomen aan de toets. Bij de overigen was de uitkering inmiddels beëindigd of werd de aanvraag levensonderhoud buiten behandeling gelaten.

Naast de toetsuitslagen verstrekt Aob-Compaz per klant ook een indicatie van het tempo waarin de klant het voorgeschreven taalniveau zou kunnen behalen. Voor de 41 klanten die de toets gemaakt hebben is de voorspelling als volgt:

snel traject:	10 personen
langzaam traject:	26 personen
twijfel	5 personen

Wanneer iemand niet voldoet aan de Taaleis en de inspanningsverplichting heeft om de Nederlandse taal te leren, moet hij/zij zich bereid verklaren om de taal te leren. Na een half jaar wordt de klant weer opgeroepen om opnieuw aan de taaltoets deel te nemen. Uit de resultaten van deze tweede toets blijkt dan of er de voortgang is geweest die op grond van de eerste toets verwacht mocht worden. Is de voortgang er niet en is deze verwijtbaar, dan kan er een verlaging van de uitkering opgelegd worden.

Over de gehele periode waarin nu uitvoering wordt gegeven aan de Wet Taaleis is bij 1 klant een verlaging van de uitkering opgelegd omdat bij de tweede toets bleek dat er geen progressie was op de verschillende vaardigheden en dit verwijtbaar bleek. De uitvoering van de verlaging is gematigd op grond van de omstandigheden van de klant en zijn gezin.